

I. Charoset

1. Pesachim 116a

מאי מצוה? רבי לוי אומר: זכר לתפוח. ורבי יוחנן אומר: זכר לטיט

What is the nature of this mitzvah? [The Gemara records a dispute in the matter:] R' Levi says: It is a commemoration of the apple tree. But R' Yochanan says: It is a commemoration of the clay.

2. Rashi

זכר לתפוח - שהיו יולדות בניהן שם בלא עצב, שלא יכירו בהן מצריים, דכתיב: תחת התפוח עוררתיך (שיר/השירים/ח').

Charoset contains apples, which commemorate the apple trees under which the Jewish women in Egypt gave birth without any pain, away from the watchful eyes of the Egyptian authorities. This episode is alluded to in *Song of Songs* 8:5, "Under the apple tree I roused you."

3. Tosafot

ובירושלמי אמר אית דעבדי זכר לדם

And in the Talmud Yerushalmi it says it's red to remind us of the blood

II. Wine

1. Pesachim 99b

ולא יפחתו לו מארבע כוסות של יין

And they must not give him less than four cups of wine

2. Rashi

ארבע כוסות - כנגד ארבעה לשוני גאולה האמורים בגלות מצרים והוצאתי אתכם והצלתי אתכם וגאולתי אתכם ולקחתי אתכם בפרשת וארא.

Corresponding to the four expressions of redemption with regard to the Exodus from Egypt [in Parshat Va'eira:] "I shall take you out; I shall rescue you; I shall redeem you; and I shall take you."

3. Jerusalem Talmud Pesachim

רבי בנייה כנגד ארבע גאולות לכן אמור לבני ישראל אני יי' והוצאתי אתכם וגו' ולקחתי אתכם לי לעם וגו' והוצאתי והצלתי וגאולתי ולקחתי רבי יהושע בן לוי אמר כנגד ארבע כוסות של פרעה וכוס פרעה בידי ואשחט אותם אל כוס פרעה ואתן את הכוס על יד פרעה ונתת כוס פרעה בידו וגו'

R' Banya: Corresponding to the four redemptions – therefore it is said to Israel, "I, God, and I will take you out etc., and I will take you for me as a nation etc., and I will take you out, and I will save you, and I will redeem you, and I will take you." R' Yehoshua ben Levi said: Corresponding to the four cups of Pharaoh...

4. Shulchan Arukh 472:11

מצוה לחזור <ט> אחר (לח) יין יג אדום, (אם אין הלבן משובח ממנו) (טור).

It is a mitzvah to secure red wine [for the seder cups]

III. Maror

מָרוֹר זֶה שְׂאֵנוֹ אוֹכְלִים, עַל שׁוֹם מָה? עַל שׁוֹם שְׁמָרוּ הַמִּצְרִים אֶת חַיֵּי אֲבוֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם, שְׁנֹאֲמַר: וַיִּמְרְרוּ אֶת חַיֵּיהֶם בְּעִבְדָּה קָשָׁה, בְּחֹמֶר וּבִלְבָנִים וּבְכָל עֲבָדָה בְּשִׂדָּה אֶת כָּל עֲבַדְתָּם אֲשֶׁר עָבְדוּ בָּהֶם בְּפָרֶךְ.
The Bitter Herb which we eat, what reason does it have? Because the Egyptians embittered our fathers' lives in Egypt, as it is said: "They made their lives bitter with hard service, with mortar and with bricks, and with all manner of service in the field; all their service which they made them serve with rigor."

Ohr haChayim

ולפי זה גם המרורים שיצו ה' הוא לצד כי כן דרך אוכלי צלי לאכול עמו דבר חד כי בזה יערב לחיך האוכל ויאכל בכל אות נפשו

God commanded the bitter herbs also for the reason that the manner in which roasted food is eaten is to consume it with something sharp as this will make the food more tasty and they will eat the food with more desire.

IV. Matzah

1. Devraim 16:3

לֹא תֹאכַל עִלְיָו חֲמִץ שִׁבְעַת יָמִים תֹּאכַל עִלְיָו מִצּוֹת לֶחֶם עֲנִי כִּי בְּחַפְזוֹן יֵצְאֶת מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְמַעַן תִּזְכֹּר אֶת יוֹם יְצִאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ:

You shall not eat leaven with it; for seven days you shall eat with it matzoth, the bread of affliction, for in haste you went out of the land of Egypt, so that you shall remember the day when you went out of the land of Egypt all the days of your life.

2. Rashi

(ג) לחם עני - לחם שמזכיר את העוני שנתענו במצרים:
כי בחפזון יצאת - ולא הספיק בצק להחמיץ וזה יהיה לך לזכרון. וחפזון לא שלך היה אלא של מצרים, שכן הוא אומר (שמות יב, לג) ותחזק מצרים על העם וגו':

The bread of affliction: bread that brings to mind the affliction they suffered in Egypt
For in haste you went out of the land of Egypt: and the dough did not have time to become leavened

Pesach Haggada

הָא לַחְמָא עֲנִיא דִּי אָכְלוּ אֲבֹהֵינוּ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם. כָּל דְּכָפִין יִיתִי וַיִּיכַל, כָּל דְּצָרִיךְ יִיתִי וַיִּפְסַח. הַשְּׁתָא הָכָא, לְשָׁנָה הַבָּאָה בְּאֶרֶץ דִּישְׂרָאֵל. הַשְּׁתָא עַבְדִּי, לְשָׁנָה הַבָּאָה בְּנֵי חוּרִין.

This is the bread of affliction that our fathers ate in the land of Egypt. Whoever is hungry, let him come and eat; whoever is in need, let him come and conduct the Seder of Passover. This year [we are] here; next year in the land of Israel. This year [we are] slaves; next year [we will be] free people.

מִצָּה זוֹ שְׂאֵנוֹ אוֹכְלִים, עַל שׁוֹם מָה? עַל שׁוֹם שֶׁלֹּא הִסְפִּיק בְּצֵקָם שֶׁל אֲבוֹתֵינוּ לְהַחְמִיץ עַד שֶׁנִּגְלָה עֲלֵיהֶם מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים, הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וּגְאֹלָם, שְׁנֹאֲמַר: וַיֹּאפּוּ אֶת הַבֶּצֶק אֲשֶׁר הוֹצִיאוּ מִמִּצְרַיִם עִגְת מִצּוֹת, כִּי לֹא חֲמִץ, כִּי גִרְשׁוּ מִמִּצְרַיִם וְלֹא יָכְלוּ לְהַתְמַהֵמָה, וְגַם יָצְדָה לֹא עָשׂוּ לָהֶם.

This Matzah that we eat for what reason? Because the dough of our fathers did not have time to become leavened before the King of the kings of kings, the Holy One, blessed be He, revealed Himself to them and redeemed them. Thus it is said: "They baked Matzah-cakes from the dough that they had brought out of Egypt, because it was not leavened; for they had been driven out of Egypt and could not delay, and they had also not prepared any [other] provisions."

A. Rabbi Akiva's Seder Table

מעשה ברבי אליעזר ורבי יהושע ורבי אלעזר בן עזריה ור' עקיבא ור' טרפון

It is told of Rabbi Eliezer (lived in Lod, second generation Tannim), and Rabbi Yehoshua (lived in Peki'in, second generation Tanna) and Rabbi Elazar the son of Azarya (lived in Yavneh/Tzipori, 3rd generation Tanna), and Rabbi Akiva (lived in Bnei Brak, 3rd generation Tanna) and Rabbi Tarfon (lived in Lod, teacher of Rabbi Akiva, 3rd generation Tanna)

שהיו מסובין בבני ברק והיו מספרין ביציאת מצרים כל אותו הלילה
were reclining at the Seder service in B'nei Brak, and had spent the whole night telling the story of the Exodus from Egypt,

עד שבאו תלמידיהם ואמרו להם רבותינו הגיע זמן קריאת שמע של שחרית.
Until their pupils came and said to them: 'Our masters, it is time to recite the morning Shema!'

B. Haggada of Sadya Gaon

מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות שבכל הלילות אין אנו מטבלין
והלילה הזה מטבלין שבכל הלילות אנו אוכלין חמץ ומצה והלילה הזה כלו
מצה שבכל הלילות אנו אוכלין שאר ירקות והלילה הזה מרורים שבכל הלילות
אנו אוכלין בין יושבין ובין מסובין והלילה הזה מסובין. 10

וזאת התשובה

והיא אלגואב

עבדים היינו לפרעה במצרים ויוציאנו יי אלהינו משם ביד חזקה ובזרוע
נטויה ואלו לא גאל המקבֹה את אבותינו ממצרים כבר אנו בנינו ובני בנינו
משועבדין היינו לפרעה במצרים ולא את אבותינו בלבד / גאל המקבֹה אלא
אף אותנו גאל שנא ואתנו הוציא משם 15
אחד חכם אחד רשע אחד תם אחד שאינו יודע לשאל חכם מה הוא
אומר מה העדות והחקים והמשפטים אשר צוה יי אלהינו אתכם אף אתה
אמור לו כהלכת הפסח אין מפטירין אחר הפסח אפיקמון רשע מה
הוא אומר מה העבודה הזאת לכם לכם ולא לו לפי שהוציא את עצמו מן
הכלל וכפר בעיקר ואף אתה אמור לו והקהה את שניו בעבור זה עשה 20
יי לי ולא לו ואלו היה שם לא היה נגאל תם מה הוא אומר מה זאת
ואמרת אליו בחזק יד הוציאנו יי ממצרים מבית עבדים שאינו יודע
לשאל את פתח לו שנִ והגדת לבנך ביום ההוא לאמר. או והגדת לבנך יכול
מראש החדש תלמֹ לומֹ ביום ההוא או ביום ההוא יכול מבעוד יום תלמֹ לומֹ

C. Haggada of the Geonim (no mention of R. Tarfon)

יודעים את התורה מצוה עלינו לספר ביציאת מצרים ואפילו כולנו זקנים כולנו ישישים א) כולנו יודעים את התורה מצוה עלינו לספר ביציאת מצרים. וכל המספר ביציאת מצרים הרי זה כשוכח. ומעשה כר' אליעזר ור' יהושע ור' אלעזר בן עזריה ורבי עקיבה שהיו מסוכין בכני ברכ ויהיו מסיחין ביציאת מצרים כל אותו הלילה עד שבאו תלמידיהם ואמרו להם רבותינו היגיע זמן קרית שמע של שחרית. אמר רבי אלעזר בן עזריה הרי אני כבן שבעים שנה ולא זכיתי שתאמר יציאת מצרים בליכחות עד שדרשה בן זומא שני למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיך ימי הייך הימים וכל ימי חיך הלילות וחכי אומרים ימי חיך העולם הזה וכל ימי חיך להביא את ימות המשיח. כנגד ארבעה כנים דברה תורה אחד הכם ואהר רשע ואהר חם ואחד שאינו יודע

D. Tosafot Ketubot 105a (no mention of R. Tarfon)

דחשיב ליה קתני - ... מעשה ברבי אליעזר ור' יהושע ורבי אלעזר בן עזריה ור"ע אע"פ שר"ע היה חשוב מרבי אלעזר בן עזריה שהוא היה ראש לחכמים

E. Haggada of Maimonides (Laws of Chametz u'Matza)

מעשה ברבי אליעזר, ורבי יהושע, ורבי אלעזר בן עזריה, ורבי עקיבה, ורבי טרפון, שהיו מסובין בבני ברק. והיו מספרין ביציאת מצרים כל אותו הלילה, עד שבאו תלמידיהם ואמרו להם: רבותינו! הגיע זמן קריאת שמע של שחרית.

F. Pesachim 116b

עד היכן הוא אומר בית שמאי אומרים עד אם הבנים שמחה ובית הלל אומרים עד חלמיש למעינו מים וחותרם בגאולה רבי טרפון אומר אשר גאלנו וגאל את אבותינו ממצרים ולא היה חותרם רבי עקיבא אומר כן ה' אלהינו ואלהי אבותינו יגיענו למועדים ולרגלים אחרים הבאים לקראתנו לשלום שמחים בבנין עירך וששים בעבודתך ונאכל שם (מן הפסחים ומן הזבחים) כו' עד ברוך אתה ה' גאל ישראל:

Since one does not complete hallel at this point in the seder, the mishna asks: Until where does one recite hallel? Beit Shammai say: Until “Who makes the barren woman dwell in her house as a joyful mother of children, halleluya” (Psalms 113:9). And Beit Hillel say: Until “Who turned the rock into a pool of water, the flint into a fountain of waters” (Psalms 114:8). And one concludes this section of hallel with a blessing that refers to redemption. Rabbi Tarfon says that although one should recite: Who redeemed us and redeemed our forefathers from Egypt, one who did so would not conclude with the formula: Blessed are You, Lord. Rabbi Akiva says that one recites a different version of this blessing: So too, the Lord our God and the God of our forefathers will bring us to future holidays and Festivals in peace, happy over the building of Your city and joyous in Your service. And there we will eat from the Paschal lamb and other offerings, etc., until: Blessed are You, Lord, Who redeemed Israel.

G. Pesachim 118a

חבלו של משיח דכתיב לא לנו ה' לא לנו ואמר רבי יוחנן לא לנו ה' לא לנו אז שעבוד מלכיות איכא דאמרי אמר רבי יוחנן לא לנו ה' לא לנו אז מלחמת גוג ומגוג

The pangs of the Messiah, as it is written: “Not to us, God, not to us, but to Your name give glory” (Psalms 115:1). And Rabbi Yoḥanan said: The verse “Not to us, God, not to us” and the entire psalm, including the verse “Why should the nations say, where now is their God?” (Psalms 115:2), is referring to the era of the enslavement of the kingdoms and the redemption of the Jewish people from their dominion. Some say that Rabbi Yoḥanan said: The verse “Not to us, God, not to us” is referring to the war of Gog and Magog, the catastrophes and wars that will befall the Jewish people in the end of days from which they will be delivered.

H. Makkot 24a & 24b

And it once was that Rabban Gamliel, Rabbi Elazar (ben Azarya), Rabbi Yehoshua, and Rabbi Akiva were walking ... On another occasion they were ascending to Jerusalem after the destruction of the Temple. When they arrived at Mount Scopus and saw the site of the Temple, they rent their garments in mourning, in keeping with halakhic practice. When they arrived at the Temple Mount, they saw a fox that emerged from the site of the Holy of Holies. They began weeping, and Rabbi Akiva was laughing. They said to him: For what reason are you laughing? Rabbi Akiva said to them: For what reason are you weeping? They said to him: This is the place concerning which it is written: “And the non-priest who approaches shall die” (Numbers 1:51), and now foxes walk in it; and shall we not weep? Rabbi Akiva said to them: That is why I am laughing, as it is written, when God revealed the future to the prophet Isaiah: “And I will take to Me faithful witnesses to attest: Uriah the priest, and Zechariah the son of Jeberechiah” (Isaiah 8:2). Now what is the connection between Uriah and Zechariah? He clarifies the difficulty: Uriah prophesied during the First Temple period, and Zechariah prophesied during the Second Temple period, as he was among those who returned to Zion from Babylonia. Rather, the verse established that fulfillment of the prophecy of Zechariah is dependent on fulfillment of the prophecy of Uriah. In the prophecy of Uriah it is written: “Therefore, for your sake Zion shall be plowed as a field, and Jerusalem shall become rubble, and the Temple Mount as the high places of a forest” (Micah 3:12), where foxes are found. There is a rabbinic tradition that this was prophesied by Uriah. In the prophecy of Zechariah it is written: “There shall yet be elderly men and elderly women sitting in the streets of Jerusalem” (Zechariah 8:4). Until the prophecy of Uriah with regard to the destruction of the city was fulfilled I was afraid that the prophecy of Zechariah would not be fulfilled, as the two prophecies are linked. Now that the prophecy of Uriah was fulfilled, it is evident that the prophecy of Zechariah remains valid. The Gemara adds: The Sages said to him, employing this formulation: Akiva, you have comforted us; Akiva, you have comforted us.